

УДК [340.111.5:352.07:349.4]:005.336.4(4-672ЄС)
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2025-3-4>

УЧАСТЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ: ДОСВІД КРАЇН ЄС

Удовиченко Сергій Володимирович,
аспірант кафедри конституційного права та галузевих дисциплін
Національного університету водного господарства та природокористування
s.v.udovychenko@nuwm.edu.ua
orcid.org/0009-0004-7935-043X

Мета. Стаття присвячена аналізу досвіду участі місцевих громад та їх представницьких органів у регулюванні земельних відносин у зарубіжних країнах, зокрема Латвії, Австрії та Швеції, у контексті пошуку релевантних практик для вдосконалення місцевого врядування в Україні. Дослідження не має на меті критику національної системи, натомість зосереджене на вивченні потенційно корисних підходів, які можуть бути адаптовані з урахуванням українських реалій. Актуальність дослідження зумовлена потребою гармонізації українського земельного законодавства із загальноєвропейськими стандартами децентралізованого управління та участі громадян у прийнятті рішень на місцевому рівні.

Методи. Застосовано сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, зокрема аналіз, порівняння, формально-правовий та системний підхід. Дослідження базується на порівняльному аналізі правових моделей Латвії, Австрії та Швеції, що демонструють різні розуміння повноважень органів місцевого самоврядування до прийняття рішень у сфері землекористування. Особливу увагу приділено законодавчим механізмам забезпечення участі громад, процедурній прозорості та контролю, а також інституційній ролі муніципалітетів у здійсненні землеуправлінських функцій.

Результати. Встановлено, що в країнах ЄС участь громад у регулюванні земельних відносин забезпечується через дієві механізми консультативної демократії, прозорість процедур та інституційну підтримку муніципалітетів. Значну увагу приділено запобіганню конфліктам інтересів та забезпеченню збалансованого розвитку територій. Вивчення таких практик дає змогу сформулювати орієнтири для адаптації українського земельного законодавства до європейських вимог. Також окреслено загальні закономірності взаємодії між органами місцевого самоврядування та громадянами, що сприяють більш ефективному використанню земельних ресурсів.

Висновки. Проаналізовані практики європейських країн заслуговують на увагу як приклади ефективної організації участі громад у сфері земельного врядування. Водночас, слід підкреслити, що Україна також має напрацьовані правові інструменти, які можуть успішно реалізовуватися за умови послідовного нормативного та інституційного забезпечення. Запозичення зарубіжного досвіду потребує зваженого підходу з урахуванням національного контексту, правових традицій та рівня розвитку місцевого самоврядування. Варто не лише орієнтуватися на західні зразки, а й розвивати власну правову культуру з урахуванням сучасних викликів та потреб громад.

Ключові слова: місцеве самоврядування, територіальна громада, земельні відносини, участь просторове планування, Латвія, Австрія, Швеція, зарубіжний досвід, муніципальне врядування, землекористування, Євроінтеграція.

LOCAL GOVERNMENT'S INVOLVEMENT IN LAND LEGAL RELATIONS: THE EXPERIENCE OF EU COUNTRIES

Udovychenko Serhiy Volodymyrovych,
Postgraduate student at the Department of Constitutional Law and Sectoral Disciplines
National University of Water Management and Environmental Management
s.v.udovychenko@nuwm.edu.ua
orcid.org/0009-0004-7935-043X

Purpose. The article is devoted to the analysis of the experience of participation of local communities and their representative bodies in the regulation of land relations in foreign countries, in particular Latvia, Austria and Sweden, in the context of searching for relevant practices for improving local governance in Ukraine. The study does not aim to criticize the national system, but instead focuses on studying potentially useful approaches that can be adapted taking into account Ukrainian realities. The relevance of the study is due to the need to harmonize Ukrainian land legislation with European standards of decentralized governance and citizen participation in decision-making at the local level.

Methods. A combination of general scientific and special legal methods was applied, in particular analysis, comparison, formal legal and systemic approach. The study is based on a comparative analysis of the legal models of Latvia, Austria and Sweden, which demonstrate different understandings of the powers of local government bodies to make decisions in the field of land use. Particular attention is paid to legislative mecha-

nisms for ensuring community participation, procedural transparency and control, as well as the institutional role of municipalities in the implementation of land management functions.

Results. It was established that in EU countries, community participation in the regulation of land relations is ensured through effective mechanisms of consultative democracy, transparency of procedures and institutional support of municipalities. Considerable attention is paid to preventing conflicts of interest and ensuring balanced development of territories. The study of such practices makes it possible to formulate guidelines for adapting Ukrainian land legislation to European requirements. The general patterns of interaction between local governments and citizens that contribute to more efficient use of land resources are also outlined.

Conclusions. The analyzed practices of European countries deserve attention as examples of effective organization of community participation in the field of land management. At the same time, it should be emphasized that Ukraine also has developed legal instruments that can be successfully implemented provided that there is consistent regulatory and institutional support. Borrowing foreign experience requires a balanced approach, taking into account the national context, legal traditions, and the level of development of local self-government. It is worth not only focusing on Western models, but also developing our own legal culture, taking into account modern challenges and needs of communities.

Keywords: local self-government, land relations, participation in spatial planning, Latvia, Austria, Sweden, foreign experience, municipal governance, land use, European integration.

Вступ. Інституційна трансформація місцевого самоврядування в Україні в умовах децентралізації та євроінтеграційного курсу зумовлює необхідність вивчення підходів інших держав до організації управління земельними ресурсами. Земля як один із ключових активів територіальних громад має стратегічне значення у контексті просторового розвитку, фінансової самодостатності та підвищення якості врядування. Особлива увага при цьому приділяється формам участі місцевих громад у прийнятті рішень, а також інституційному оформленню повноважень органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин. Аналіз зарубіжного досвіду, зокрема правового регулювання на прикладі країн ЄС, дозволяє глибше осмислити можливості та орієнтири для подальшого розвитку національного законодавства та практики у цій сфері.

1. Європейський досвід регулювання земельних відносин

Європейські країни мають розвинену правову базу та установлені практики участі громад у регулюванні земельних відносин, що ґрунтуються на принципах відкритості, підзвітності, сталого розвитку та субсидіарності. Такий досвід є надзвичайно цінним для України, яка перебуває в процесі гармонізації свого законодавства з правом Європейського Союзу. Саме муніципалітети, наділені широкими повноваженнями у сфері землекористування, забезпечують баланс між публічним інтересом, приватною ініціативою та державним регулюванням. Пріоритет віддається сталому розвитку територій, дотриманню екологічних стандартів і довгостроковому плануванню із залученням жителів до процесу прийняття рішень. Розбудова ефективного місцевого самоврядування є однією з ключових умов демократичного врядування в державах Європи.

Зокрема, у статті 3 Європейської хартії зазначено, що місцеве самоврядування – це не лише право, а й реальна здатність органів місцевого рівня здійснювати управління суттєвою частиною публічних справ під власну відповідальність. Таке самоврядування передбачає незалежність у прийнятті рішень і передбачає виборність представницьких органів, а також можливість прямої участі мешканців територіальних громад через збори, референдуми та інші форми демократичного волевиявлення. У статті 4 підкреслено, що компетенції місцевих органів повинні мати законодавче підґрунтя, а їх повноваження – бути

повними й виключними. Наділення повноваженнями має здійснюватися за принципом субсидіарності – тобто, рішення мають прийматися на найближчому до громадянина рівні, що забезпечує реальну участь мешканців у формуванні політики та контролі за її реалізацією. Крім того, важливим є положення про необхідність консультацій із місцевими органами під час прийняття рішень, які стосуються їхніх інтересів. Такий механізм гарантує вплив місцевого самоврядування на загальнодержавну політику і водночас зміцнює демократичні засади публічного управління (Європейська хартія місцевого самоврядування: Хартія Ради Європи від).

Одна з ключових європейських ініціатив у сфері міського розвитку – Лейпцизька хартія 2007 року – визначила основні напрями, за якими держави-члени ЄС повинні активніше впроваджувати політику інтегрованого міського розвитку. Зокрема, йшлося про створення та утримання якісних публічних зон, модернізацію інфраструктури, підвищення енергоефективності, а також стимулювання інноваційної політики та розвитку освіти. У загальноміському контексті особлива увага приділялася проблемним міським кварталам, що потребують цілеспрямованих стратегій підвищення якості міського середовища. Водночас, ця хартія не мала чітко вираженої орієнтації на земельну політику (Лейпцизька хартія сталих європейських міст).

Натомість нова Лейпцизька хартія 2020 року (New Leipzig Charter) значно більше акцентує увагу саме на просторовому розвитку й управлінні землею. У документі підкреслюється важливість активної та стратегічної земельної політики як ключового чинника для сталого міського розвитку. У багатьох містах простір є обмеженим ресурсом, що спричиняє конфлікти інтересів, тому органи місцевого самоврядування повинні забезпечувати прозоре, справедливе й ефективне планування землекористування, з урахуванням принципів сталості, ризиків майбутнього та потреб громад. Наголошується на необхідності поліцентричної структури поселень із відповідною компактністю, щільністю та зменшенням потреб у транспортуванні шляхом оптимального поєднання житлових, трудових, освітніх і рекреаційних зон. Особливу увагу приділено протидії розростанню міст, оновленню занедбаних територій, збереженню ґрунтів, розвитку зеленої та блакитної інфраструктури, а також проектуванню безпечних, доступних

громадських просторів. Підкреслюється важливість формування жвавих і соціально змішаних районів із достатньою кількістю якісного житла та уникнення спекулятивної земельної політики. Таким чином, нова Лейпцизька хартія розвиває стратегічний підхід до землекористування як складової сталої міської політики (The new Leipzig charter).

Європейські країни виробили складну, багаторівневу систему управління просторовим плануванням, у центрі якої – збалансоване поєднання національних стратегій і муніципальної автономії. Аналіз досвіду окремих держав дозволяє виокремити як продуктивні підходи, що можуть бути використані у вітчизняній практиці, так і структурні дисбаланси або недоліки, притаманні тій чи іншій моделі.

Так, у Латвії земельна політика формулюється на основі національної концепції, яка визнає важливість землекористування як міжсекторального питання. Позитивним аспектом є чітка вертикаль управління: стратегія охоплює національний, регіональний та місцевий рівні, а також передбачає гармонізацію інтересів різних суб'єктів – держави, муніципалітетів та землевласників. Водночас, як показують дослідження, надмірна централізація у формуванні політики може ускладнювати оперативне прийняття рішень на місцях, що обмежує гнучкість муніципалітетів (Auzins, A.; Brokking, P.; Jürgenson, E.; Lakovskis, P.; Paulsson, J.; Romanovs, A.; Valčiukienė, J.; Viesturs, J.; Weninger, K. Land, 2022).

Закон Латвійської Республіки «Land Management Law» визначає роль органів місцевого самоврядування (ОМС) як центральних суб'єктів просторового розвитку, наділяючи їх широким колом повноважень у сфері управління земельними ресурсами. Закон закріплює як адміністративні, так і стратегічні функції ОМС, зосереджені на забезпеченні раціонального використання земельного фонду та реалізації публічних інтересів. Зокрема, у ст. 3 прямо встановлюється обов'язок місцевої влади забезпечувати ефективне управління природними ресурсами через просторове планування, з урахуванням соціальних, економічних та екологічних чинників. До ключових інструментів належать повноваження щодо пріоритетного переведення сільськогосподарських, лісових і деградованих земель у забудову та захист цінних сільськогосподарських угідь шляхом обмеження їх поділу або зміни категорії (ст. 4) (Land Management Law : Law of the Republic of Latvia, 2014).

Регулятивна функція ОМС також проявляється у контролі за дотриманням затверджених планів землекористування. Закон дозволяє муніципалітетам планувати розвиток інфраструктури незалежно від форми власності на землю (ст. 5), а також у виняткових випадках ініціювати примусове відчуження нерухомості для публічних потреб (ст. 7). Значущим є механізм забезпечення громадського доступу до природних ресурсів – через встановлення пішохідних доріг до водойм (ст. 6) та управління дорогами місцевого значення (ст. 8.1), що свідчить про баланс між приватною власністю та публічним інтересом (Land Management Law : Law of the Republic of Latvia, 2014).

У сфері управління муніципальною власністю Закон акцентує на веденні земельного моніто-

рингу, управлінні резервним фондом (ст. 13), плануванні використання вільних та деградованих територій (ст. 14) та примусових заходах до власників, які не вживають дій для недопущення деградації земель (ст. 18). Крім того, ОМС визнаються розпорядниками внутрішніх публічних вод та прибережних зон, з обов'язком просторового планування й охорони санітарного стану (ст. 15). Зміна категорій землекористування здійснюється муніципалітетами відповідно до планувальної документації (ст. 20), що забезпечує послідовність у прийнятті рішень. У цілому, законодавча модель Латвії закріплює стратегічну та проактивну роль місцевого самоврядування в земельних процесах, формуючи системну та інтегровану політику на муніципальному рівні (Land Management Law : Law of the Republic of Latvia, 2014).

Австрія вирізняється федеративною природою просторового планування: у відсутності єдиного федерального закону кожна земля самостійно визначає рамки планування. Це є проявом застосування субсидіарності й принципів Європейської хартії місцевого самоврядування, а також прикладом ефективного міжмуніципального узгодження, здійснюваного через Австрійську конференцію з просторового планування (ÖROK) (Auzins, A.; Brokking, P.; Jürgenson, E.; Lakovskis, P.; Paulsson, J.; Romanovs, A.; Valčiukienė, J.; Viesturs, J.; Weninger, K. Land, 2022). Водночас така фрагментарність у правовому регулюванні створює ризики нерівномірності розвитку та ускладнює досягнення цілей сталого просторового розвитку на загальнодержавному рівні.

Варто також відзначити, те що Австрія демонструє складну, але показову модель земельної політики на місцевому рівні, у якій центральну роль відіграють муніципалітети. Основною рисою австрійського підходу є глибоко вкорінений конституційний захист права приватної власності, що значно обмежує інструменти примусового втручання органів влади в обіг землі. У результаті землевласники, особливо в сільських або альпійських регіонах, як-от у муніципалітеті Зьольден (Тіроль), мають реальний вплив на просторове планування, адже саме від їхньої доброї волі залежить участь у землевідведеннях, обмінах чи продажу. Водночас зонування, хоч і є поширеним регуляторним інструментом у містобудуванні, не гарантує фактичної реалізації передбачених цільових призначень – наприклад, виділення ділянок під доступне житло не означає їхню реальну доступність. Такий стан речей актуалізує потребу у гнучких, добровільних та переконливих підходах – так званій активній земельній політиці, що полягає у довгостроковому стратегічному придбанні земель через переговори, а не за рахунок примусу. Перевагою австрійського підходу є створення культури співпраці між муніципалітетами та власниками землі. Як показує приклад Зьольдена, саме завдяки поетапній політиці переговорів, консенсусних рішень і довіри муніципалітету вдалося поступово сформувати резерви земель під громадські потреби. Така модель знижує ризик конфліктів, зберігає локальну соціальну структуру й забезпечує сталість рішень. Крім того, муніципалітети, які дотримуються активної політики, поступово формують фонд комунальної землі, що використовується для цілей доступного житла, зеленої інфра-

структури та просторової рівності (Hartmann T., Hengstermann A., Jehling M., Schindelegger A., Wenner F., 2025).

Швеція, навпаки, надає першочергове значення місцевим органам самоврядування, покладаючи на них обов'язок формування комплексних планів. Така модель має безперечні переваги в контексті участі громади, врахування місцевих особливостей і послідовного розвитку територій (Auzins, A.; Brokking, P.; Jürgenson, E.; Lakovskis, P.; Paulsson, J.; Romanovs, A.; Valčiukienė, J.; Vies-turs, J.; Weninger, K. Land, 2022). Водночас варто зазначити, що слабка регламентація на центральному рівні й відсутність обов'язковості деяких планів може створювати ситуацію правової невизначеності або послаблювати механізми контролю за реалізацією загальнонаціональних стратегічних цілей. Досліджуючи Земельний кодекс Швеції дозволяє стверджувати, що органи місцевого самоврядування (муніципалітети) відіграють надзвичайно важливу та багатогранну роль у сфері земельних відносин, виходячи далеко за рамки суто адміністративного управління. Земельний кодекс Швеції надає муніципалітетам ключову роль у сфері земельних відносин, закріплюючи за ними як управлінські, так і власницькі функції. Закон створює підґрунтя для інтегрованого територіального розвитку, де муніципалітети виступають не лише адміністраторами, а й суб'єктами права власності та користування. Зокрема, можливість укладення угод із приватними власниками щодо природоохоронних заходів, прирівняних до прав користування, відображає гнучкість законодавства у реалізації екологічної політики. Водночас, надання довгострокових прав оренди (site leasehold) можливе лише на землях державної або муніципальної власності, що підкреслює роль публічної землі у плануванні забудови. Закон обмежує такі угоди лише до цілих об'єктів, що спрямовано на уникнення фрагментації земельних прав (Land Code (SFS 1970:994) of Sweden).

Шведські муніципалітети активно залучені у сферу житлових відносин: як орендодавці вони мають спрощені процедурні умови, зокрема звільнення від погодження з орендним трибуналом для певних угод. Вони також можуть допомагати орендарям у пошуку нового житла, здійснювати передачу та суборенду житлових одиниць, що перебувають у їхньому розпорядженні, – усе це сприяє гнучкому управлінню житловими ресурсами в соціальних цілях. Кодекс передбачає участь муніципалітетів у контролі впливу земельно-користування на середовище: у разі порушень, що шкодять житловим умовам, вони можуть залучати соціальні служби для врегулювання ситуації. Важливою є також можливість ініціювати часткове скасування прав власності на нерухомість із метою включення ділянок до публічного простору відповідно до детальних планів забудови – навіть без згоди власника, за умови мінімального впливу на його права. Це забезпечує гнучкість та ефективність у реалізації проектів міського розвитку (Land Code (SFS 1970:994) of Sweden).

2. Українські реалії та перспективи удосконалення

Починаючи з періоду децентралізації, Україна продемонструвала суттєві позитивні зміни у сфері управління земельними ресурсами на місцевому рівні. Запровадження об'єднаних територіальних громад стало основою для формування нової

моделі місцевої земельної політики, яка ґрунтується на розширенні повноважень органів місцевого самоврядування. Законодавча база України у цій сфері є достатньо розвинуеною та, в окремих аспектах, не поступається європейським аналогам. Зокрема, позитивним прикладом можна назвати статтю 12 Земельного кодексу України, де чітко визначено компетенцію сільських, селищних та міських рад щодо розпорядження землями комунальної власності (Земельний кодекс України). Така деталізація функціоналу свідчить про високий рівень інституціонального забезпечення місцевої земельної політики в Україні.

У контексті реформи децентралізації варто підкреслити, що передача земель за межами населених пунктів у комунальну власність громад (закон № 1423-IX від 28.04.2021) стала надзвичайно важливим кроком у зміцненні інституційного потенціалу на місцях (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин»). Тепер місцеві ради можуть самостійно вирішувати питання розпорядження не лише міськими чи сільськими, але й прилеглими територіями, що відкриває широкі можливості для просторового планування, розвитку інфраструктури та залучення інвестицій.

Окремим аспектом, який демонструє як наявний потенціал, так і структурну проблему в системі місцевого самоврядування в Україні, є питання реалізації інструменту місцевих референдумів. Попри те що Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» закріплює право територіальних громад на проведення місцевих референдумів, фактично така форма прямої демократії сьогодні не реалізовується – у 2012 році Закон України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» було скасовано, а новий закон, який би врегулював порядок проведення саме місцевих референдумів, досі не прийнято.

На тлі активного впровадження реформи децентралізації, яка з 2014 року суттєво посилила інституційні та фінансові спроможності органів місцевого самоврядування, відсутність чіткого правового механізму для реалізації інструменту місцевого референдуму виглядає суперечливо. У громадській експертній доповіді у форматі Shadow Report «Досвід застосування місцевого референдуму в Україні як складової місцевої демократії», підготовленої Лабораторією законодавчих ініціатив у рамках Програми USAID «РАДА: відповідальність, підзвітність, демократичне парламентське представництво» видно, що як громадяни, так і органи місцевого самоврядування демонстрували інтерес до цього інструменту: із загальної кількості 45 ініційованих референдумів щодо адміністративно-територіальних питань 18 ініціювали громадяни, а 27 – ОМС. Подібна тенденція спостерігається і в інших сферах – зокрема, у питаннях благоустрою (по 9 випадків ініціювання як з боку громадян, так і з боку ОМС) та земельних питаннях (6 і 9 випадків відповідно) (Громадська експертна доповідь у форматі Shadow Report: досвід застосування місцевого референдуму в Україні як складової місцевої демократії, 2016).

Це свідчить про реальну потребу у правовому забезпеченні цього інструменту, а також про готовність місцевих спільнот його використовувати. Особливо важливо розглядати місцевий

референдум як ключовий механізм посилення місцевої демократії в умовах післявоєнної відбудови, коли необхідно максимально залучати громадян до прийняття рішень у сфері землекористування, розподілу ресурсів та планування розвитку територій. Водночас не менш важливим є підвищення рівня обізнаності громадян щодо правових можливостей участі у місцевому управлінні. Без належного правового регулювання та громадянської просвіти навіть найефективніші інститути залишатимуться лише декларативними.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що досвід країн Європейського Союзу, зокрема Латвії, Австрії та Швеції, характеризується високим рівнем інституціоналізації участі громад у процесах управління земельними ресурсами. Визначальним у цих системах є поєднання чітких процедур ухвалення рішень, прозорості дій місцевих органів влади, а також забезпечення балансу між приватними та публічними інтересами в сфері землекористування.

Практики цих держав становлять значну наукову та прикладну цінність для українського контексту. Разом із тим, підходи до регулювання земельних відносин в Україні мають внутрішню логіку розвитку та демонструють наявність потенціалу для ефективного впровадження європейських принципів за умови врахування національних правових традицій, адміністративної спроможності органів місцевого самоврядування та соціально-економічних особливостей. Перспективним напрямом подальших досліджень слід вважати розробку адаптивних механізмів імплементації європейського досвіду із забезпеченням належного рівня правової визначеності, демократичного контролю та участі територіальних громад у сфері земельного врядування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування : Хартія Ради Європи від 15.10.1985 : станом на 16 листоп. 2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
2. Лейпцизька хартія сталих європейських міст. – 2007. URL: https://irm.mlt.gov.ua/storage/documents/IZpdV_Лейпцизька%20Хартія.pdf
3. The new Leipzig charter. – 2020. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/brochure/new_leipzig_charter/new_leipzig_charter_en.pdf
4. Auzins, A.; Brokking, P.; Jürgenson, E.; Lakovskis, P.; Paulsson, J.; Romanovs, A.; Valčiukienė, J.; Viesturs, J.; Weninger, K. Land Resource Management Policy in Selected European Countries. Land 2022, 11, 2280. URL: <https://doi.org/10.3390/land11122280>
5. Land Management Law : Law of the Republic of Latvia of 30.10.2014. Likumi.lv. URL: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/270317-land-management-la>
6. Land Policies in Europe / ed. by T. Hartmann et al. Cham : Springer Nature Switzerland, 2025. URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-83725-8>

7. Land Code (SFS 1970:994) of Sweden. URL: https://www.kth.se/polopoly_fs/1.476821.1550157931!/Land_Code.pdf
8. Земельний кодекс України : Кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III : станом на 7 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин : Закон України від 28.04.2021 № 1423-IX : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#Text>
10. Громадська експертна доповідь у форматі Shadow Report: досвід застосування місцевого референдуму в Україні як складової місцевої демократії. – USAID 2016. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2024/07/pdfjoiner.pdf>

REFERENCES:

1. Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia [European Charter of Local Self-Government] : Khartiia Rady Yevropy – Charter of the Council of Europe vid 15.10.1985 : stanom na 16 lystop. 2009 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
2. Leiptsyzka khartiia stalykh yevropeyskykh mist. [Leipzig Charter on Sustainable European Cities] – 2007. URL: https://irm.mlt.gov.ua/storage/documents/IZpdV_Лейпцизька%20Хартія.pdf
3. The New Leipzig Charter. – 2020. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/brochure/new_leipzig_charter/new_leipzig_charter_en.pdf
4. Auzins, A.; Brokking, P.; Jürgenson, E.; Lakovskis, P.; Paulsson, J.; Romanovs, A.; Valčiukienė, J.; Viesturs, J.; Weninger, K. (2022) Land Resource Management Policy in Selected European Countries. Land 11, 2280. URL: <https://doi.org/10.3390/land11122280>
5. Land Management Law: Law of the Republic of Latvia of 30.10.2014. Likumi.lv. URL: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/270317-land-management-la>
6. Hartmann T., Hengstermann A., Jehling M., Schindelegger A., Wenner F. (2025) Land Policies in Europe: Springer Nature Switzerland. URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-83725-8>
7. Land Code (SFS 1970:994) of Sweden. URL: https://www.kth.se/polopoly_fs/1.476821.1550157931!/Land_Code.pdf
8. Zemelnyi kodeks Ukrainy – Code of Ukraine vid 25.10.2001 № 2768-III : stanom na 7 liut. 2025 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
9. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia systemy upravlinnia ta deregulatsii u sferi zemelnykh vidnosyn [n Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Improving the Management System and Deregulation in the Field of Land Relations] : Zakon Ukrainy – Law of Ukraine vid 28.04.2021 № 1423-IX : stanom na 1 sich. 2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#Text>
10. Hromadska ekspertna dopovid u formati Shadow Report: Dosvid zastosuvannia mistsevoho referendumu v ukraini yak skladovoi mistsevoi demokratii. [Public expert report in Shadow Report format: experience of using local referendum in ukraine as a component of local democracy] – USAID 2016. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2024/07/pdfjoiner.pdf>

Стаття надійшла до редакції 25.07.2025

Рекомендована до друку 13.08.2025

Опублікована 01.10.2025